

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
2245-19

meddelad i Stockholm den 1 oktober 2020

KLAGANDE

AA

Ombud: BB

MOTPART

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Box 210
641 22 Katrineholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Jönköpings dom den 15 februari 2019 i mål nr 270-18

SAKEN

Arbetslöshetsförsäkring

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer förvaltningsrättens domslut.

Dok.Id 220001

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se
www.hogstaforvaltningsdomstolen.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag–fredag
08:00–16:30

BAKGRUND

1. Arbetslöshetsförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet till den som förlorar sitt arbete. Den är en omställningsförsäkring som syftar till att underlätta ekonomiskt under perioder mellan arbeten. Arbetslöshetsförsäkringen bygger på att det arbete som kvalificerar för ersättning tidsmässigt ska ligga i nära anslutning till arbetslösheten.
2. Arbetslöshetsförsäkringen administreras av arbetslöshetskassor. För rätt till arbetslöshetsersättning krävs att den sökande uppfyller vissa villkor, bl.a. ett arbetsvillkor som innebär att man under en tid om tolv månader före arbetslösheten ska ha arbetat i en viss minsta utsträckning (ramtid).
3. Ramtiden bestäms av arbetslöshetskassan dels för att fastställa den tid inom vilken arbetsvillkoret ska vara uppfyllt, dels för att beräkna den ersättning den sökande har rätt till. Ramtiden är som utgångspunkt de tolv månader som föregått den månad när sökanden anmält sig som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Det finns emellertid möjlighet att bortse från vissa perioder under vilka sökanden har varit förhindrad att arbeta, s.k. överhoppningsbar tid. Bestämmelserna om överhoppningsbar tid innebär att ramtiden fortfarande är tolv månader men inte alltid de tolv månader som närmast har föregått arbetslösheten. Genom att bortse från viss tid ökar möjligheten att uppfylla arbetsvillkoret. Ersättningen kan också bli högre.
4. Syftet med reglerna om överhoppningsbar tid är att den arbetssökande i vissa angivna fall, t.ex. vid sjukdom, föräldraledighet eller studier, inte ska hamna i en sämre situation till följd av att han eller hon inte har kunnat arbeta. För att få bortse från tid under vilken sökanden har studerat krävs att det har varit fråga om en avslutad heltidsutbildning.

DOM

Mål nr
2245-19

5. Försäkringskassan kan bevilja personer vars arbetsförmåga är långvarigt nedsatt sjukersättning eller aktivitetsersättning. Aktivitetsersättning utgår till personer som inte fyllt 30 år. AA var på grund av en funktionsnedsättning beviljad en fjärdedels aktivitetsersättning. Han bedrev under perioden 24 augusti 2015–31 januari 2016 studier med en studietakt motsvarande 75 procent. Efter avslutade studier anmälde sig AA som arbetsökande till Arbetsförmedlingen och ansökte om ersättning från arbetslöshetsförsäkringen från och med den 1 februari 2016.
6. Unionens arbetslöshetskassa beviljade ansökan. Ersättningen baserades på den tolv månadersperiod som omedelbart föregått AAs anmälan till Arbetsförmedlingen, dvs. ramtiden bestämdes till 1 februari 2015–31 januari 2016. Enligt arbetslöshetskassan var studietiden inte överhoppningsbar eftersom studierna inte hade bedrivits på heltid.
7. AA överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Linköping och anförde att arbetslöshetskassans tillämpning av reglerna om överhoppningsbar tid medför att han, liksom andra funktionsnedsatta personer som inte klarar en studietakt på 100 procent, inte ges samma möjlighet till arbetslöshetsersättning som andra. Då han har hållit högsta möjliga studietakt utifrån de begränsningar som hans funktionsnedsättning medför ska han anses ha studerat på heltid.
8. Förvaltningsrätten biföll överklagandet, ändrade det överklagade beslutet på så sätt att AAs studieperiod 24 augusti 2015–31 januari 2016 ska anses vara överhoppningsbar tid vid bestämmandet av ramtiden och överlämnade målet till Unionens arbetslöshetskassa för fortsatt handläggning.
9. Arbetslöshetskassan överklagade domen till Kammarrätten i Jönköping och anförde att studier i en omfattning av 75 procent inte ryms i begreppet heltidsutbildning. Lagstiftningen lämnar således inte något utrymme för att betrakta annat än heltidsutbildning som överhoppningsbar tid.

DOM

Mål nr
2245-19

10. Kammarrätten, som biföll överklagandet och fastställde arbetslöshetskassans beslut, ansåg att lagstiftaren med begreppet heltidsutbildning får anses ha avsett heltid i förhållande till utbildningen, inte till vad som utgör heltid för den arbetssökande. AAs studietid var därmed inte överhoppningsbar.

YRKANDEN M.M.

11. AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva kammarrättens avgörande och förklara att hans studietid inte ska räknas med när ramtiden bestäms.
12. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* medger bifall till överklagandet och anför följande. För den som har en varaktig nedsättning av arbetsförmågan och som ersätts med aktivitetsersättning bör kravet vara att studierna har bedrivits på heltid i förhållande till den resterande arbetsförmågan. AAs studier motsvarar hela hans arbetsförmåga.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

13. Frågan i målet är vad som ska avses med heltidsutbildning vid bestämmande av ramtid inom arbetslöshetsförsäkringen.

Rättslig reglering m.m.

14. I 9 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring anges att rätt till ersättning vid arbetslöshet har en sökande som är arbetsför och oförhindrad att åta sig arbete för en arbetsgivares räkning minst 3 timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan, är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen och även i övrigt står till arbetsmarknadens förfogande.

15. Enligt 12 § första stycket har en sökande rätt till ersättning vid arbetslöshet om han eller hon under en ramtid av 12 månader omedelbart före arbetslöshetens inträde har förvärvsarbetat i minst 6 månader och utfört arbetet under minst 60 timmar per kalendermånad alternativt haft förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbetet under minst 40 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).
16. Av 15 a § första stycket följer att med ramtid avses – med vissa undantag som här saknar betydelse – de 12 månader som närmast föregått den månad när den sökande anmält sig som arbetslös hos den offentliga arbetsförmedlingen. I andra stycket anges att viss tid är överhoppningsbar enligt 16–17 a §§ vid fastställande av ramtiden.
17. Av 16 b § framgår bl.a. att tid då den sökande varit förhindrad att arbeta på grund av avslutad heltidsutbildning som den sökande har avslutat efter fyllda 25 år eller som har föregåtts av sammanhängande förvärvsarbete på heltid i minst 5 månader inte räknas när ramtid ska bestämmas.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

18. Tid som är överhoppningsbar avser olika situationer där det av varierande skäl har ansetts att arbetsuppehållet inte ska inverka på möjligheten att få arbetslöshetsersättning. Som överhoppningsbar tid räknas exempelvis tid då sökanden har varit förhindrad att arbeta till följd av att han eller hon – i vissa närmare angivna fall och med vissa begränsningar – har varit föremål för tvångsvård eller frihetsberövande på kriminalvårdens område, varit föräldraledig, vårdat närstående, vårdat eget barn, tjänstgjort inom totalförsvaret eller genomgått en heltidsutbildning. Även tid då sökanden vistats utomlands till följd av en partners utlandsarbete eller deltagit i vissa etableringsinsatser för nyanlända är överhoppningsbar.

19. Anledningen till att studietid har gjorts överhoppningsbar är att utbildning kan ha stor betydelse för en persons möjlighet att få ett arbete och därför har ansetts viktigt att premiera (jfr prop. 1988/89:100 bilaga 12 s. 95). En förutsättning för att studietiden ska vara överhoppningsbar är emellertid att det har varit fråga om en avslutad heltidsutbildning.
20. Vad som avses med uttrycket heltidsutbildning framgår inte av lagen om arbetslöshetsförsäkring och någon närmare förklaring ges inte i förarbetena. Inte heller kan ledning sökas i annan författningsreglering. För universitet, högskolor och andra utbildningsanordnare saknas enhetliga regler om vad studier på heltid omfattar till innehåll och tid, utan det är i hög grad upp till lärosätena att avgöra. Av den anledningen kan inte heller ledning hämtas ur regelverken avseende utbildnings- respektive studiefinansiering. Inte heller finns det inom utbildningsområdet något allmänt vedertaget begrepp om vad som ska avses med heltid, såsom den 40-timmarsvecka som används som norm på arbetsmarknaden.
21. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening bör därför uttrycket heltidsutbildning i lagen om arbetslöshetsförsäkring tolkas i ljuset av syftet med regleringen. Att viss studietid har gjorts överhoppningsbar syftar till att premiera utbildning. Om uttrycket skulle uppfattas som ett oeftergivligt krav på en studietakt om 100 procent skulle personer med nedsatt arbetsförmåga som uppbär exempelvis aktivitetsersättning aldrig få hoppa över studietid när ramtiden fastställs. Det skulle innebära att utbildning för dessa grupper inte premierades. Heltidsutbildning bör därmed anses motsvara all den tid som den arbetssökande hade kunnat arbeta.
22. AA uppbär en fjärdedels aktivitetsersättning. Hans arbetsförmåga var alltså nedsatt. Studierna motsvarade all den tid han hade kunnat arbeta och ska

DOM

Mål nr
2245-19

därmed anses utgöra heltidsutbildning. Studietiden är därmed överhoppningsbar. Kammarrättens dom ska därför upphävas och förvaltningsrättens domslut fastställas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Thomas Bull, Ulrik von Essen, Mats Anderson och Marie Jönsson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Jenni Nordquist.